

ПОЛИТИКА ПО БЕЗОПАСНОСТ И ЗДРАВЕ ПРИ РАБОТА В ЛЕЧЕБНИТЕ ЗАВЕДЕНИЯ

*Докторант инж. Гергана Атанасова
ВСУ „Черноризец Храбър“362*

*Доц. д-р Галинка Павлова, дм
ФОЗ, МУ – София*

SAFETY AND HEALTH POLICY WHEN WORKING IN MEDICAL INSTITUTIONS

*Gergana Atanasova
VFU „Chernorizets Hrabar”*

*Assoc. Prof. Galinka Pavlova, PhD
MU – Sofia*

Резюме: *Предвид високото обществено значение на здравния сектор, разработката проучва прилагането на нормативната база по ЗБУТ и реализирането на фирмена политика по безопасност и здраве при работа в лечебните заведения. Безопасността при работа на служителите гарантира тяхното здраве, което влияе върху работоспособността им и е предпоставка за нормалното функциониране на здравната система.*

Ключови думи: *безопасност и здраве при работа, лечебни заведения, фирмена политика*

Abstract: *Given the high public importance of the health sector, the development explores the policy on the implementation of the OSH regulatory framework and the implementation of a company policy on safety and health at work in medical institutions. The safety at work of employees ensures their health and, from there, their working capacity, which is a prerequisite for the normal functioning of the health system.*

Key words: *occupational safety and health, medical facilities, company policy*

Doi: <https://doi.org/10.36997/LBCS2022.36>

Въведение

Грижата за безопасността и здравето при работа (БЗР) е един от основните акценти в европейското и националното законода-

телство относно правото на труд. Националната политика и тази на всеки мениджмънт е ориентирана към създаване на организация и дейности по осигуряване, непрекъснато поддържане и подобряване на здравословни и безопасни условия на труд (ЗБУТ)¹⁸⁵. По своята същност фирмената политика (ФП) по БЗР е философия на управление, представляваща декларираният ангажимент на ръководството на структурите за отговорно поведение към здравето на работещите (<https://zbutinfo.com>). Участници в изпълнението на ФП по ЗБУТ са работодателите, работниците/служителите, органът по безопасност и здраве при работа (ОБЗР), службата по трудова медицина (СТМ), длъжностни лица, комитет/група по условия на труд (КУТ/ГУТ).

Лечебните заведения (ЛЗ) са различни по брой работещи в тях, степен и специфика на професионална квалификация. Дейността е насочена към опазване, възстановяване и укрепване на здравето (Ходжаоглу, И., Георгиева, А. 2015: 580-583). За изпълнение на основните дейности в ЛЗ се извършват и други, осигуряващи административното, стопанското и транспортното обслужване на структурата. Рисковете, отнасящи се за една професионална група, могат да засегнат представители от другите работни групи, участващи в екипа. За да се избегне този проблем, е необходимо разработване и прилагане на цялостна политика и план за действие за ЗБУТ за всяко работно място (РМ).

Въпреки че трудовите злополуки в Сектор „Здравеопазване“ са 5,27% от всички, регистрирани в страната през 2018 г. – 2020 година¹⁸⁶, предвид високото обществено значение на сектора, прилагането на нормативната база за ЗБУТ в здравните структури представлява интерес.

Целта на разработката е да проучи реализирането на ФП по БЗР в ЛЗ чрез изследване на следните **задачи**: 1. създадена ли е организационна структура за прилагане на ФП по БЗР; 2. информирани ли са работещите в здравните заведения за прилаганата ФП по БЗР и възможностите за консултация с представители на СТМ.

¹⁸⁵ Закон за здравословни и безопасни условия на труд. // ДВ, №124, 1997.

¹⁸⁶ Министерство на труда и социалната политика – Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“.

Изложение

Проучването е направено май-юни 2022 г. Използвани са документален и социологически методи. Направен е анализ на фирмени документи, имащи отношение към организацията и дейностите по осигуряване на БЗР. В анонимно онлайн анкетно проучване се включиха 173 работещи в ЛЗ. За статистическа обработка на данните са използвани софтуерни програми, като резултатите са представени графично. Обект на изследването са общински структури от Община Варна – три Диагностично-консултативни центъра (ДКЦ) и три болници.

Резултати и обсъждане: Всички обследвани ЛЗ притежават основната част от документацията, удостоверяваща прилагането на нормативните изисквания за осигуряване на ЗБУТ, независимо от големината на структурата и броя заети лица. В по-големите здравни заведения – болниците, задълженията на ОБЗР се изпълняват от служител със съответната квалификация, а в по-малките – от работодателя. Периодично се извършват замервания на факторите на работните среда (ФРС) и ел. инсталация. ЛЗ имат изработени оценки на риска (ОР) за всяко РМ (Божков, В. 2020: 1-16). Въз основа на ОР е изработена и се прилага Програма за минимизиране на риска от въздействието на ФРС. Освен колективни мерки за защита, за всяко РМ са определени лични предпазни средства (ЛПС) и предпазно работно облекло (РО), както и периодичността в отпускането им¹⁸⁷. В ЛЗ с работещи от 5 до 50 лица са създадени ГУТ, а в тези с над 50 лица – КУТ, в които се обсъждат и вземат решения, свързани с опазване здравето и безопасността на работещите¹⁸⁸.

При постъпване на работа, освен квалификационните документи, всеки новоназначен представя медицинско свидетелство за работа, експертно решение на ТЕЛК (в случай че има такова) и попълва декларация за наличие или отсъствие на заболявания по Наредба 5 за болестите, при които работниците, боледуващи от тях, имат особена закрила съгласно чл. 333, ал. 1 от КТ. Лекарят

¹⁸⁷ Наредба №3/19.04.2001 г. за минималните изисквания за безопасност и опазване здравето на работещите при използване на лични предпазни средства на работното място (обн. ДВ, бр. 46/15.05.2001 г.).

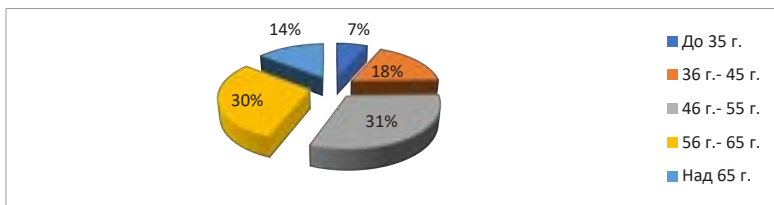
¹⁸⁸ Наредба №3/25.01.2008 г. за условията и реда за осъществяване на дейността на службите по трудова медицина (обн. ДВ, бр.14/12.02. 2008 г.).

от СТМ издава „Заключение за годност“ за работа на конкретно РМ. Според възрастта на служителите и ФРС персоналът преминава периодично през профилактични прегледи и изследвания с цел ранно откриване на отклонения в здравословното състояние. След приключване на профилактичните прегледи лекарят от СТМ отново издава персонално „Заключение за годност“ на всеки служител. Ежегодният анализ на временната нетрудоспособност и резултатите от профилактичните прегледи дават информация на работодателя за здравния статус на човешките ресурси. Анализите се изпращат и на Районната здравна инспекция (РЗИ) за контрол върху дейността върху СТМ⁴. В структурите са определени РМ за трудоустроени служители/работници. Всички в ЛЗ преминават през първоначален инструктаж; инструктаж на РМ; периодичен и извънреден¹⁸⁹. Работодателят, ОБЗР, членовете на ГУТ/КУТ, лицата, провеждащи инструктаж, и работници/служители, изпълняващи дейности, за които се изисква правоспособност за работа, преминават периодично обучение по ЗБУТ, съгласно утвърдена от работодателя програма^{5,190}. Във всички ЛЗ периодично са извършвани проверки от представители на Регионалната инспекцията по труда и при необходимост са направени предписания за актуализиране на документацията и отстраняване на нередностите.

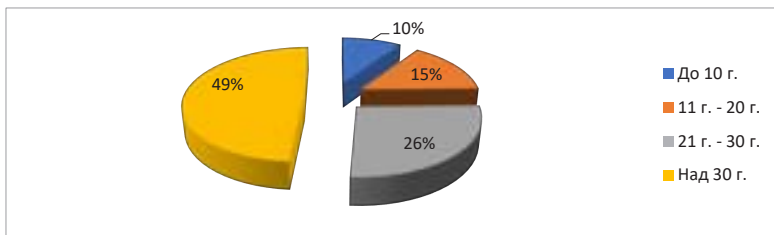
На анкетното проучване се отзоваха 173 лица, работещи в ЛЗ. Разпределението по демографски характеристики на респондентите – пол, възраст и продължителност на трудовия стаж на основното РМ са следните: 96 жени (55.4%) и 77 мъже (44.6%); най-много са анкетираните на възраст 46-55 години (31.3%). Работещите на възраст 36-65 години представляват най-големият дял от анкетираните (78.8%), а тези с продължителен трудов стаж на основното РМ са 75.3% (26.4% за 21-30 год., 48.9% над 30 год. (фиг. 1 и 2).

¹⁸⁹ Наредба №РД-07-2/16.12.2009 г. за условията и реда за провеждането на периодично обучение и инструктаж на работниците и служителите по правилата за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд (обн. ДВ, бр. 102/22.12.2009).

¹⁹⁰ Наредба №3/27.07.1998 г. за функциите и задачите на длъжностните лица и на специализираните служби в предприятията за организиране изпълнението на дейностите, свързани със защитата от професионалните рискове и превенция на тези рискове (обн. ДВ, бр. 91/5.08.1998).

Фигура 1. Разпределение на анкетираните лица по възраст

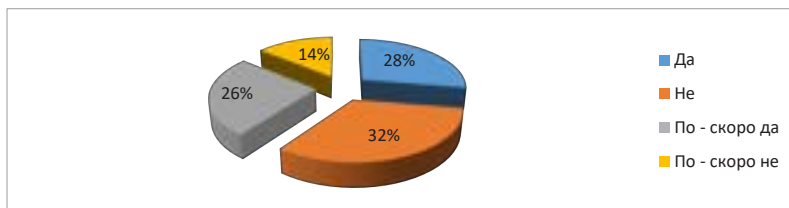

Фигура 2. Разпределение на анкетираните по продължителност на трудовия стаж, на основното работно място

Според изпълняваната длъжност 33.4% са лекари, 39.8% – професионалисти по здравни грижи и 26.8% – друг немедицински персонал. От него 73.8% работят в административно-счетоводен отдел и 26.2% – в обслужващи дейността и помощно-стопански звена. Видно е, че най-голям дял заемат служителите с медицинско образование (73.2%).

Според резултатите анкетираните са представители на различни възрастови и професионални групи, с достатъчен трудов стаж, което предполага добро познаване на цялостната организация на работа в ЛЗ.

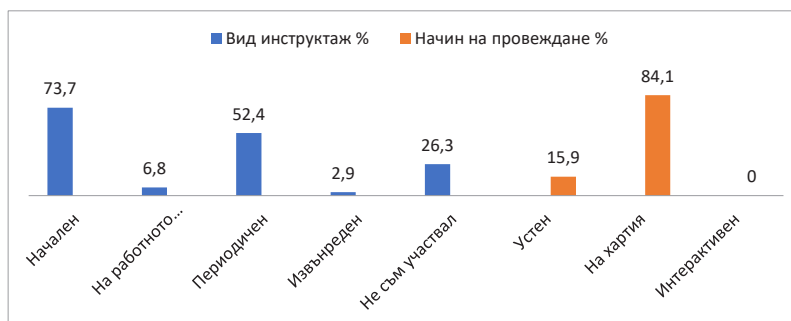
За да изследваме информираността на работещите по прилагането на ФП за БЗР, сме задали въпроси, отразяващи практическото прилагане на конкретни мерки за осигуряване на ЗБУТ, които са част тази политика. ОР представлява основен документ, свързан с осигуряването на БЗР. С нея са запознати едва 51 от анкетираните (29.4%), като от тях 33 (64.7%) са заети в администрацията и счетоводството, 11 (21.5%) са медицински лица и 7 (13.7%) – в помощното стопанство и други дейности. За въздействието на ФРС, конкретно за всяко РМ, са информирани повече от половината допитани (53.4%). От тях 27.6% отговарят с категорично „да“ и 25.8% изразяват колебание, отговарящи „по-скоро да“ (фигура 3).

Фигура 3. Информирани ли сте за ФРС, които оказват въздействие върху БЗР на Вашето РМ?

Респондентите, които не познават ФРС, представляват почти половината от запитаните ($46.6\% = 32.5\% + 14.1\%$), при това отговарящите с „не“ (32.5%) са повече от тези, даващи положителен отговор „да“ (27.6%). Едва 20.5% знаят, че в ЛЗ периодично се замерват ФРС и ел. инсталацията, 17.9% изразяват колебание в положителния отговор, а повече от половината (61.6%) дават отрицателен отговор (47.9 „не“+13.7%).

В ЛЗ се провеждат различни видове инструктажи, но най-често „начален“ при постъпване на работа и „периодичен“ (фигура 4.), като информацията се предоставя на служителя/работника предимно напечатана на хартия.

Фигура 4. Посочете в какъв вид инструктаж сте участвали и по какъв начин е поднесена информацията (възможен е повече от един отговор)

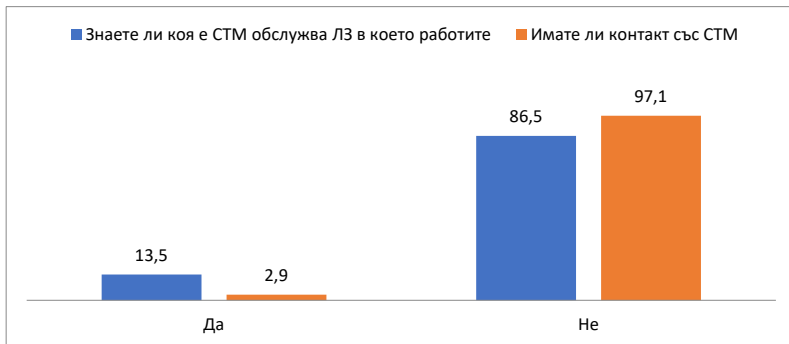
На значителна част от персонала на ЛЗ е проведен първоначален инструктаж (73.7%), „периодичен“ е проведен само на половината от анкетираните и едва 6.8% са инструктирани на „работното място“. Тревожен е делът на тези, които съобщават, че не им е провеж-

дан никакъв инструктаж – 26.3%. Според голяма част от допитаните (84.1%), инструктажите се провеждат чрез предоставяне на информация на хартиен носител.

Почти всички анкетирани (91.1%) съобщават, че работодателите предоставят периодично на служителите/работниците необходимите ЛПС и работно облекло.

Като член на ГУТ/КУТ, освен представител на работодателя, синдикатите, ОБЗР, представител имат и работниците/служителите, избран на общо събрание, чрез който те имат възможност да поставят на обсъждане въпроси, свързани с осигуряване на ЗБУТ. Запитани за това знаят ли кой е техният представител в ГУТ/КУТ, почти всички (95.2%) дават отрицателен отговор.

Едно от задълженията на СТМ е да предоставя информация на работещите за здравните рискове, свързани с работата, и за резултатите от проведените медицински прегледи и изследвания, както и даване на индивидуални съвети на работещите във връзка с БЗР (МТСП – ИА ГИТ). Най-често дейността на СТМ се изпълнява по договор от фирма, притежаваща съответното удостоверение в МЗ. По тази причина представителите на СТМ следва да посещават на място фирмите, които обслужват, в определени дни и часове и/или да предоставят телефон за контакт. Запитани за контактите им със СТМ, респондентите дават отговори, графично представени на фигура 5.

Фигура 5. Информирани ли сте коя СТМ обслужва ЛЗ и какви са възможностите за контакт с нея?

Обезпокоителен е фактът, че почти всички респонденти не са информирани за това коя е СТМ (86.5%), обслужваща ЛЗ и начини-

те за връзка с нея (97.1%), което на практика лишава работещите от възможност за консултации с експертите от нея при възникване на въпроси, свързани със ЗБУТ.

На въпроса, свързан с познанията относно прилагането на ФП за ЗБУТ в ЛЗ, най-добре информирани са лицата, заети в администрацията и счетоводството – 56.7%, при лекарите и професионалистите по здравни грижи делът е по-малък – съответно 21.1% и 19.9%. и за останалия помощен персонал – 2.3%.

Изводи: Проучването на документите в ЛЗ и резултатите от анкетата позволяват да се направи следното обобщение: 1. Мениджърите на всички здравни структури познават и прилагат нормативните изисквания за осигуряване на ЗБУТ; 2. ЛЗ имат създадена вътрешнофирмена организация, относима към ФП по БЗР, съответстваща на спецификата и големината им, представляваща инструмент за реализиране на утвърдената вътрешна политика (МТСП – ИА ГИТ); 3. Проверките от ИТ се провеждат предимно по предоставената от администрацията документация и не се осъществява допитване сред персонала в структурата. 4. Работещите в ЛЗ не са достатъчно добре информирани относно някои от разписаните в изработената документация правила и мерки за осигуряване на БУТ. Посоченото разминаване е основание да направим следния извод:

В част от ЛЗ ФП за БЗР е недостатъчно ефективна, поради това че същата се провежда формално и несистемно.

Заключение

Въпреки че трудовите злоупотреки в ЛЗ не са много чести, то спецификата и значимостта на здравния сектор изисква осъзнато, активно отношение и висока отговорност на всички заинтересовани към създаване и ефективно прилагане на ФП за осигуряване на БЗР.

Използвана литература:

1. Божков, В. (2020). За процеса на оценяване на риска като част от разбирането за вътрешния контрол. // ICPA Articles, №2, с. 1-16.
(Bozhkov, D. R. V. (2020). Za Protsesa Na Otsenyavane Na Riska Kato Chast Ot Razbيرانето Za Vatrreshniya Kontrol. ICPA Articles, №2, s. 1-16)

2. Вълчинска, С. (2011). Здравословни работни места – насоки за оценка на риска по време на работа. // Научни трудове на Русенския университет, №50, с. 168-173.

(Vachinska, S. (2011). Zdravoslovni работни места – nasoki za otsenka na riska po vreme na rabota. // Nauchni трудове на Rusenskiya universitet, №50, s. 168-173)

3. Закон за здравословни и безопасни условия на труд. // ДВ, №124, 1997, посл. изм. и доп. ДВ, №97, 2017.

(Zakon za zdravoslovni i bezopasni usloviya na trud. // DV, №124, 1997, posl. izm. i dop. DV, br. 97 ot 5 dekemvri 2017g.)

4. Министерство на труда и социалната политика – Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“ (<https://www.mlsp.government.bg>).

(Ministerstvo na truda i sotsialnata politika – Izpalnitelna agentsiya „Glavna inspektsiya po truda“ (<https://www.mlsp.government.bg>))

5. Наредба №3/25.01.2008г. за условията и реда за осъществяване на дейността на службите по трудова медицина. // ДВ, №14, 2008.

(Naredba №3 ot 25 yanuari 2008g. za usloviyata i reda za osashtestvyavane na na deynostta na sluzhbite po trudova meditsina. // DV, №14, 2008)

6. Наредба №3/19.04.2001г. за минималните изисквания за безопасност и опазване здравето на работещите при използване на лични предпазни средства на работното място. // ДВ, №46, 2001г, посл. изм. и доп. ДВ, №99, 2021.

(Naredba №3 ot 19 april 2001 g. za minimalnite iziskvani za bezopasnost i opazvane zdraveto na raboteshtite pri izpolzvanе na lichni predpazni sredstva na rabotnoto myasto. // DV, №46, 2001, posl. izm. i dop. DV, №99, 2021)

7. Наредба №РД-07-2/16.12.2009 г. за условията и реда за провеждането на периодично обучение и инструктаж на работниците и служителите по правилата за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд. // ДВ, №102, 2009, посл. изм. и доп. ДВ, №25, 2010.

(Naredba № RD-07-2 ot 16.12.2009g. za usloviyata i reda za provezhdaneto na periodichno obuchenie i instruktazh na rabotnitsite i sluzhitelite po pravilata za osiguryavane na zdravoslovni i bezopasni usloviya na trud. // DV, №102, 2009, posl. izm. i dop. DV, №25, 2010)

8. Наредба №3/27.07.1998г. за функциите и задачите на длъж-

ностните лица и на специализираните служби в предприятията за организиране изпълнението на дейностите, свързани със защитата от професионалните рискове и превенция на тези рискове. // ДВ, №91, 1998, посл. изм. и доп. ДВ, №102, 2009, (загл. изм. – ДВ, №102, 2009, в сила от 01.01.2010 г.).

(Naredba №3 от 27 yuli 1998g. za funktsiite i zadachite na dlazhnostnite litsa i na spetsializiranite sluzhbi v predpriyatiyata za organizirane izpalnenieto na deynostite, svarzani sas zashtitata ot profesionalnite riskove i preventsiya na tezi riskove – obn. DV, №91, 1998, posl. izm. i dop. DV, №102, 2009, (zagl. izm. – DV, №102, 2009, v sila ot 01.01.2010g.)

9. Ходжаоглу, И., Георгиева, А. (2015). Безопасни условия на труд в медицинските заведения. // VII Международна научна конференция „Архитектура, строителство – съвременност”, Варна, с. 580-583.

(Hodzhaoglu, I., Georgieva, A. (2015). Bezopasni usloviya na trud v meditsinskite zavedeniya. // VII Mezhdunarodna nauchna konferentsiya „Arhitektura, stroitelstvo – savremennost”, Varna, s. 580-583)

10. <https://zbutinfo.com/>

За контакти:

Докторант инж. Гергана Атанасова
ВСУ „Черноризец Храбър“
E-mail: gergana.atanasova@vfu.bg